

بسمه تعالی

سلام و عرض خیر مقدم حضور همکاران ارجمند

با آرزوی توفیق و سلامتی برای تک تک همکاران گرامی که دعوت ما را برای شرکت در وبینار پذیرفتند

به نام خداوند بخشنده و مهربان

وبینار مشترک گروه روان شناسی ، گروه توسعه شایستگی
های حرفه ای معلمان و گروه تربیت کودک استان آذربایجان
شرقی

28 دی ماه 1400

انگیزش و راهبردهای آن

دبیرخانه کشوری توسعه شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان
مستقر در استان زنجان

اداره کل آموزش و پرورش استان آذربایجان شرقی
معاونت آموزش متوسطه استان
اداره تکنولوژی، گروه‌های آموزشی و بررسی محتوا

وبینار استان

موضوع:

انگیزش و راهبردهای آن

بگزارکنندگان:

گروه روان‌شناسی استان آذربایجان شرقی با همکاری
گروه توسعه شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان و گروه تربیت کودک استان

مدرس وبینار:
دکتر کریم عباسی اول
دکترای روان‌شناسی تربیتی

مخاطبان وبینار:
دبیران، هنرآموزان و سرگروه‌های درسی دوم متوسطه نظری و فنکار

سه شنبه ۲۸ دی ماه ۱۴۰۰ ساعت ۱۴ الی ۱۸

لینک ورود در بستر Adobe Connect
Http://185.53.143.153/azar

توجه: همکاران گرامی جهت دریافت گواهی حضور باید در فرمی که لینک آن در پایان جلسه اعلام خواهد شد، ثبت نام نمایید. ورود از گزینه Guest (مهمان): شرکت کنندگان عزیز لطفا نام و ناحیه/منطقه خود را با حروف لاتین وارد نمایند

تیم مجاز و پشتیبان: گروه فناوری آموزش
منوسعه دوم - استان آذربایجان شرقی

انگیزش و راهبردهای آن برای معلمان

مدرس :

دکتر کریم عباسی اول

دکترای روان شناسی تربیتی

مقدمه

معلم امانتی خطیر و پرارزش را در اختیار دارد و باید امانتدار باشد او چه در تربیت فرزندان در محیط خانه و چه در رهبری سیاسی، اجتماعی جامعه نقش مهمی دارد. باید شرایطی برای معلم فراهم باشد تا به این وظیفه مهم خود جامه عمل بپوشاند. **گام اول** شناختن قدر و منزلت معلم است. نقش او نقش پیامبر اکرم (ص) در جامعه است و قرآن کریم بالاترین درجات را برای معلم منظور فرموده است و **نهج البلاغه** بهای معلم را با بهشت مقایسه کرده است، در اسلام خدمت به خلق خدا برترین عبادت هاست و از آنجا که معلمی خدمت به جامعه است از ارزش فراوانی برخوردار است.

بزرگترین مشکل در نظام آموزش و پرورش **عدم کاربرد اصول روانشناسی در کلاس های درس** می باشد به همان دلیل عدم رغبت و عدم توجه به خواسته ها و نگرش های معلمان و کارورزان دروس روانشناسی ، روش ها و فنون تدریس ، فلسفه آموزش و پرورش ، جامعه شناسی، اقتصاد و متون تخصصی را به صرف دروس دانشگاهی بودن و اخذ صلاحیت می گذرانند و به کار آمدی و اهمیت و اولویت آنها توجه نداشته و در میدان عمل **تجربیات** خود را مهم ترین راهبرد علمی می نامند.

معلمی که نمی داند باید روانشناسی رشد کودکی و نوجوانی را بگذراند تا به **علل رفتار کودک و نوجوانی** پی ببرد یا نمی داند که هرروز از فلسفه استفاده می کند و جهت گیری دانش آموز محور، تجربه نگر، پراگماتیست، پیشرفت گرایی، بنیادگرایی را به کار می بندد و این تغییر سبک ها از فلسفه گرفته شده است و اصولاً هر نوع جامعیت، تعمق، انعطاف پذیری در تعلیم و تربیت نوعی تفکر فلسفی است، نمی داند اصول یادگیری آفریدن است، یادگیری رشد و تکامل است، یادگیری زندگی کردن و پیش رفتن است.

افراد دارای انگیزه پیشرفت زیاد، در یادگیری بر افرادی که از این انگیزه بی بهره اند پیشی می گیرند. انگیزش در دو نوع درونی و بیرونی وجود دارد: انگیزش درونی حاصل تقویت کننده های شخصی هستند و انگیزش بیرونی حاصل تقویت کننده های محیطی است. افراد دارای انگیزه درونی احساس کفایت بیشتری نسبت به افراد با انگیزه بیرونی دارند؛ زیرا انگیزه بیرونی باعث می شود که فرد منحصر برای پاداش کار کند؛ پس باید سعی کرد تا در کلاس انگیزه های بیرونی را درونی کرد. برای افزایش انگیزه در تدریس، باید از یادگیری موقعیتی استفاده کرد و روش تدریس باید با شرایط یادگیرنده متناسب باشد. این شرایط در مناطق مختلف، متفاوت است؛ پس نمی توان در همه جا از روش های واحدی بهره جست.

با افزایش انگیزه در فرد می توان کارایی او را افزایش داد تا از اتلاف وقت و هدر رفتن نیروهای بالقوه جلوگیری گردد. در روانشناسی انگیزه را نوعی محرک می دانند که موجود زنده را از درون به فعالیت وامی دارد و به آن «**دینامیک رفتار**» نیز می گویند. در فرصت های یادگیری بعد از عوامل محیطی و وراثت مهم ترین دلیل تفاوت در عملکرد یادگیری عامل انگیزه است.

انگیزش مبتنی بر سلسله مراتب نیازهای مازلو

باید بدانیم که انگیزش از نیازهای اساسی فرد، نیازهای اجتماعی - شرایط محیط و فرهنگ، روابط عاطفی - مناسبات اجتماعی ناشی می شود. عوامل وراثت را نمی توان تغییر داد یا شرایط محیطی را تا حدودی می توان بهبود بخشید ولی با افزایش و تقویت انگیزه می توان از این دو عامل کمک گرفت و به خود شکوفایی رسید .

در **نظریه «مزلو»** که از بنیادی ترین نظریات انگیزش است اشاره می کند به نیازهایی که طبق هرم از پایین به بالا نیازهای فیزیولوژیکی - احساس امنیت - تعلق خاطر - محبت - احترام به نفس و خود شکوفایی است و عقیده دارد این هرم سلسله مراتب **الگویی «نوعی»** است و در اکثر انسان ها عمومیت دارد؛ به عنوان مثال دانش آموزانی که از سوء تغذیه رنج می برند در فعالیت های کلاسی و عملکردهای یادگیری به طور محسوس دارای عملکرد پایین تر هستند یا دانش آموزی که مورد تأیید اعضای گروه قرار نمی گیرد نمی تواند **خلاقیت** های خود را به نحو احسن بروز دهد.

هرم سلسله مراتب نیازهای مزلو

معنویت، اخلاق، خلاقیت، مهارت، حلّ مشکلات، حسن نیت، پذیرش واقعیت

عزت نفس، اعتماد به نفس، موفقیت، احترام متقابل

پذیرش توسط اجتماع، دوستی، علاقه به دیگران، ازدواج، ...

امنیت بدنی، سلامتی، اخلاقی، خانوادگی، شغلی، دارایی ها و ...

نیاز های فیزیولوژیک، مانند خواب و خوراک و سلامت و ...

طبق نظریه مزلو معمولاً باید مراحل پایین ارضاء شوند،
اما در تعلیم و تربیت اسلامی و در اصل فعالیت های
معطوف به **اراده انسان** می تواند با اراده و زیر پا
گذاشتن هوای نفسانی و تأکید بر عزم راسخ و پشتکار و
تلاش بی وقفه بر ناملایمات و شرایط نامساعد غلبه کرد،
که در افراد دارای نیروی ارده قوی و شخصیت های
(کازماتیک) جاذبه شخصیت - (اقتدای فرمند در مبحث
مدیریت و رهبری) بارها دیده شده مانند مهاتما گاندی
رهبر فقید هند سال ها در زندان و رنج بسر برد و .....

ایجاد انگیزش ، چرا و چگونه ؟

ارتباط دادن موضوعات **درس با زندگی روزمره** و تجارب گذشته بخش مهمی از تحریک **حسن کنجکاوی** و سوق دادن علایق و ایجاد تجربیات غنی و ناب است. فعالیت های مکمل و فوق برنامه و تشویق به یادگیری اکتشافی و روش های تدریس نمایشی و ایفای نقش، الگوهای حل مسأله باعث می شود دانش آموزان محور فعالیت های آموزش قرار گرفته و برای یادگیری رغبت، انگیزه و کنجکاوی لازم را پیدا کنند. آموزش و پرورش هزاره سوم متفاوت از آموزش و پرورش دوران گذشته است.

نظریات فراشناختی، خودپنداره و تقویت اعتماد به نفس در
دانش آموز از اهمّ اولویت های آموزش و پرورش می باشد. نمی
توان به دانش آموزان بدون دادن قوت قلب و هدف های در
سطح متوسط و تقویت حس موفقیت در آنها انتظار داشت به
هدف های بزرگ و والا نایل آیند. باید هدف ها در سطح
پیچیدگی متوسط و با ارتباط با مسایل روزمره زندگی و با توجه
به علایق کودکی در دبستان با قصّه، داستان، نمایش، شعرهای
کودکانه (ادبیات کودک) و در دوران راهنمایی آنها را با توجه به
علایق، روان شناسی بلوغ و رشد شناختی هدایت کرد و آنان را
افراد کنجکاو و پژوهشگر بار آورد. عدم توجه به
«**خودپنداره**» یکی از ضعف های امروز تعلیم و تربیت است.

دانش آموزی که تاکنون طعم موفقیت و صلاحیت خود را
نچشید و باور ندارند نمی توانند اعتماد به نفس لازم برای
پیشرفت و تغییر را کسب کنند. باید برای آنها شرایطی را مهیا
کنیم تا باور کنند که «می توانند» و برنامه ریزی آموزش هم
یعنی فراهم آوردن فرصت های آموزشی برای یادگیری نه
انتقال دادن مطلب و یا ایجاد یادگیری طوطی وار با تکرار و
تمرین. آنچه مهم است یادگیری برای یادگیری است، یعنی
چگونگی یاد گرفتن و این مهم ترین راه انگیزه کسب دانش /
تحقیق و پژوهش است. **یادگیری برای زیستن، یادگیری
برای باهم زیستن، یادگیری مشارکتی و یادگیری با هم.**

راهکارهای افزایش انگیزه معلمان

دانستن این نکته مهم است که بدانیم :

انگیزه، قلب آموزش و پرورش است. انگیزش چند وجهی است و دو عامل مهم تر آن همان **برانگیختن** (فعال کردن، انرژی زایی) و **انتخاب رفتار** است. «انگیزه حالت روانی است که رفتار را در جهت هدف یا اهداف نیرو می بخشد فعال می سازد و هدایت می کند». در اینجا به راهکارهایی که می توانند انگیزه معلمان را افزایش دهند اشاره می کنیم:

الف) عوامل فیزیکی (ساختمانی) مدرسه:

- ✦ دل انگیز کردن محیط کار: ایجاد نور کافی - رنگ مناسب - **پاکیزگی** اتاق ها - قراردادن گلدان و تابلوهای نقاشی و تصاویر زیبا و ...
- ✦ تأمین و آماده ساختن **وسایل و امکانات** مورد نیاز معلم برای تدریس

(ب) عوامل مالی : در هر سازمانی افراد معمولاً تلاش و کوشش و آنچه که نتیجه آن است را در مقابل دریافتی خود از آن **سازمان** (حقوق و مزایا) قرار می دهند اگر آنچه کارکنان به سازمان می دهند (کار، تلاش، فکر و وقت و...) بیشتر از آنچه باشد که از سازمان دریافت می کنند دچار دوگانگی و فشار روانی می شوند و با **رعایت عدالت و عدم تبعیض** می توان انگیزه را پررنگ تر کرد.

پ) عوامل سازمانی:

سبک مدیریت و رهبری مدیران سازمان آموزش و پرورش، صدور بخشنامه های فراوان و مکرر و تدوین خط مشی های مختلف سازمانی، دسترسی نداشتن به مراجع تخصصی در مدارس که پاسخ گوی مسائل و مشکلات مربوط به حرفه معلمان باشد باعث فشار روانی معلمان می شود که با مشخص کردن میزان وظایف خواسته شده از شخص و حمایت اجتماعی در محیط کار می توان اثر مثبتی در احساس اعتماد به نفس و احساس به کمال رسیدن فرد و رضایت شغلی او ایجاد کرد. رهبری و مدیریت مناسب موجب ایجاد **روحیه خلاقیت و نوآوری** کارکنان می گردد، درک محدودیت های فردی و زمانی از جانب مدیران موجب تلاش دوچندان کارکنان می شود.

اخلاق الهی در حفظ روحیه سالم مؤثر است. در آیات قرآن به هشت عامل اساسی
که باعث **مصونیت از فشار روانی و فرسودگی شغلی** می گردد اشاره شده است که عبارتند
از:

۱- ایمان به خدا به عنوان اصلی ترین و اساسی ترین معنای مفهوم بخش
حیات

۲- ایمان به آخرت به معنای جاودانه بودن انسان و بازگشت او به سوی خداست

۳- انجام عمل صالح و مفید و سازنده و ارزنده

۴- بخشش به عنوان یک عمل صالح بسیار ارزنده که به شخص نیروی
سازندگی می بخشد

۵- توکل و استعانت از نیروی لایزال الهی در کلیه امور

۶- صبر و شکیبایی در مقابل مشکلات و سختی ها

۷- اطمینان خاطر و آرامش روحی

۸- گشایش و فرج پس از سختی ها توسط خداوند

برای مقابله با فرسودگی شغلی پیشنهادهایی ارائه می شود :
- علائم را بشناسید.

- با یک نفر راجع به احساسات خود صحبت کنید.

- کارتتان را دوباره برنامه ریزی کنید.

- کارهای اضافی خود را کم کنید.

- از تعطیلات خود به خوبی استفاده کنید.

- از روش های کسب آرامش و مراقبه استفاده کنید.

- از «**خود بیانی مثبت**» استفاده کنید.

- انتظارتان را از خود پایین بیاورید.

- از نظام اعتقادات مذهبی به منظور کسب حمایت استفاده کنید.

- زمانی که سرکار نیستید با استفاده از توقف فکر به مبارزه با

نگرانی درباره دانش آموزان خود پردازید.

- زندگی را به خود سخت نگیرید و به خود اجازه دهید که احساس شوخ طبعی داشته باشید
- مشکلات دانش آموزان را به خانه نبرید.
- جلوی **افکار مهاجم** را بگیرید.
- عواملی از قبیل حضور به موقع معلم سر کلاس - انگیزش شغلی - برخوردهای مناسب - **وضعیت ظاهری** - انجام وظایف شغلی و غیرشغلی جانبی - فاصله مسکن تا محل کار - جنسیت - حقوق و مزایا - وضعیت استخدایمی - تأهل و مجرد دارای رابطه مستقیم با عملکرد شغلی معلم و یا فرسودگی شغلی او است.

یادگیری اصولی دارد : اصل تجانس و تناسب میان هدف ها، فعالیت ها و ارزشیابی، اصل سازمان و وضوح سازماندهی. اصل تنوع در نیازها، شیوه ها، رغبت، استعدادها و ترجیحات، اصل پردازش فعال، کسب اطلاعات معنا دار و ارتباط با زندگی روزمره، اصل یادگیری مبتنی بر تجربه : آنچه شخص خود عمل کند یاد می گیرد. اصل تفکر در سطوح عالی ترکیب، ارزشیابی، تجزیه و تحلیل، آفریدن.

برای رسیدن به **شکوفایی** باید از طریق نیازها،
سائق ها، کنجکاوی، رغبت و علاقه وارد شد،
دانستن این نکته مهم است که بدانیم **انگیزش قلب**
آموزش و پرورش است، بدون شک معلمان پرتلاش
و دلسوز در این برهه از زمان بسیاری از این فنون و
مهارت ها را به کار می برند.

راهکارهای افزایش انگیزش میان معلمان و دانش آموزان

یکی از مسایلی که تاکنون مورد غفلت قرار گرفته رابطه بین انگیزش معلم و انگیزش دانش آموزان است. معلم با انگیزه دانش آموز را با انگیزه می کند و دانش آموزان با انگیزه می توانند انگیزه معلم را افزایش دهند.

عوامل مشترک در ایجاد انگیزه بین معلم و دانش آموز عبارتند از: تنوع روش های تدریس **(ایفای نقش، بحث و گفتگو، روش اکتشافی)**، مطالعه با یکدیگر، یادگیری باهم و سایر فعالیت های مکمل و فوق برنامه باعث ظهور و بروز **خلاقیت ها و علاقه** بیشتر معلمین به مهارت های حرفه ای شده و از سوی دیگر محیط یادگیری را از حالت خسته و بی روح اجباری خارج می کند و یادگیری از حالت ایستا به حالت **فعال و پویا** تبدیل می شود و راههای متعددی برای یادگیری گشوده می شود. به این ترتیب دانش آموز محور فعالیت های یادگیری قرار گرفته و نقش معلم به فراهم آوردن فرصت آموزشی ارتقاء می یابد و **یادگیری برای یادگیری، یادگیری برای زیستن، یادگیری برای باهم زیستن** تحقق می یابد.

تنوع در روش های تدریس و ایجاد فرصت های متفاوت یادگیری فردی / گروهی — داخل کلاس / خارج کلاس، توجه به فعالیت های مکمل و فوق برنامه، روش های تدریس دانش آموز محور، محیط های آموزش غنی، محرک های قوی و مناسب، توجه به **عملکرد های حیطة عاطفی و روانی حرکتی** باعث می شود یادگیری از حالت ایستا خارج شود و پویایی، نشاط و سرزندگی در محیط آموزش بوجود آورد، خلاقیت ها و استعدادها ی افراد در امور مختلف شکوفا و تفاوت های فردی نمایان شود

و اینجا است که به هدف یادگیری برای باهم زیستن می
رسند و این وحدت باعث ایجاد انگیزه برای کار گروهی
بهتر و کار گروهی بهتر پذیرش بیشتر از سوی **اعضای**
گروهی می شود (نظریه مزلو مرحله تعلق و پذیرش) و
یادگیری عمیق تر و معنی دار می شود. روش های
تدریس اکتشافی — بحث گروهی — پرسش و پاسخ —
نمایش — ایفای نقش — بارش مغزی باعث جلب توجه
بیشتر — مشارکت بیشتر و یادگیری بهتر می شود .

از دانشگاه و مراکز آموزش عالی تا مدارس بسیار دیده می شود که استادان مربیان و معلمان کوشیده اند که با **ساده سازی** — خلاصه سازی حذف فصولی از کتاب، تأکید بر قسمت های از درس با پنداره خود نقش انتقال مطلب و فراگیری هدفها را آسان کنند در صورتی که نتیجه با پیش فرض های آنها جور در نیامده و در نهایت دانش آموزان و دانشجویان به تکرار و حفظ کردن، اکثریت مطالب می پردازند و نسبت به رشته تحصیلی خود بی علاقه و بی تفاوت هستند. علت چیست؟ جواب این سؤال را باید در **حیطه عاطفی** جستجو کرد، زمانی که یک دانشجو یا دانش آموز نداند بدون چه هدفی و با چه کاربردی و چگونه مطالعه می کند؟

روش های تداعی گرایي حفظ مطالب تکرار و تمرین، تقویت خارجی برای برنامه های که هدف انتقال و یادگیری مفهوم، فعالیت یا مهارت مورد نظر باشد مفید است، اما باید زمینه را برای رشد و شکوفایی استعدادها فراهم کرد، لذا حداکثر بهره برداری از منابع محلی و در دسترس و امکانات موجود برای پاسخگویی به **نیازهای شناختی، کنجکاوی، حل مسأله برای پرورش فصل خلاق** ضروری است. معلم می تواند با دادن تکالیف گروهی و فردی متناسب با توانایی و تفاوت های فردی در داخل کلاس و خارج کلاس ضمن ایجاد یک یادگیری مؤثر و پایداری توأم با مشارکت انگیزه را برای زندگی مسالمت آمیز و کار گروهی فراهم می کند.

عضویت در گروه مستلزم دارا بودن صلاحیت و مهارت است و افراد با توانایی **متفاوت هماهنگ** با هم در جهت رسیدن به هدف گروهی احساس مسئولیت می کنند و سعی و کوشش را به حداکثر می رسانند تا مورد پذیرش گروه قرار گیرند.

به طور اجمالی : احترام متقابل بین مدیر و معلم - دادن آزادی عمل در امر تدریس و آموزش - وجود نظم و عدالت در محیط کار - قدرشناسی مسئولان و اولیا - تقویت وجدان کاری - روشن بودن اهداف و انتظارات از معلم - دادن فرصت مشارکت واقعی در تعیین اهداف آموزشی - **شناساندن ارزش و منزلت واقعی معلم** در جامعه - ایجاد فضایی صمیمی بین کارکنان - برگزاری کلاس های آموزشی ضمن خدمت مناسب با شرایط معلم - وجود مراجعی برای پاسخگویی به مشکلات و سؤالات مربوط به حیطه کاری - حذف عوامل استرس زا در محیط - عمل کردن به وعده ها توسط مسئولان - وجود فضای مناسب و صمیمی برای بیان نیازها - عدالت در قضاوت مدیران و مسئولان و...

جهت ایجاد انگیزه بیشتر در دانش آموزان از معلم انتظار می رود :

۱- قبل از آغاز درس دقیقاً به آنها بگویند که چه انتظاراتی از آنان دارد، به عبارتی معلم باید قبل از آغاز درس کلیه هدف های آموزشی، نوع رفتار و یا مهارت هایی را که از آنان می خواهد از پیش در اختیارشان قرار دهد تا دانش آموزان پیش زمینه ای مناسب داشته باشند.

۲- استفاده از اظهاراتی چون «خوب»، «عالی» و «مرحبا» پس از عملکرد درست دانش آموز در افزایش علاقه او بسیار مؤثر است، اما باید توجه داشت که مؤثرترین تشویق آن است که به رفتار و عملکرد درست دانش آموز وابسته باشد.

۳- علاوه بر اظهارات شفاهی، سایر تشویق‌ها از جمله، تشویق‌های کتبی در ورقه امتحانی و دفترچه تکالیف دانش‌آموزان بر یادگیری آنان اثر مثبت دارد.

۴- از آنجا که نتایج آزمون‌ها به صورت نمره‌هایی که به یادگیرندگان داده می‌شوند با پاداش‌های اجتماعی چون تأیید معلم و والدین، ارتقاء به کلاس بالاتر، **دریافت گواهینامه، امکان ورود به دانشگاه، کسب مشاغل و** مواردی نظیر اینها وابسته‌اند، لذا نمره‌های معلمان دارای ارزش‌انگیزش زیادی هستند. بنابراین، معلم می‌تواند با اجرای امتحان‌های مختلف و دادن نتایج حاصل به یادگیرندگان، سطح‌انگیزش و علاقه آنان را نسبت به یادگیری و کسب مهارت‌ها و اطلاعات تازه افزایش دهد، اما همیشه از این تدابیر آموزشی باید به صورت مثبت استفاده کرد، نه به عنوان وسیله‌ای برای ترساندن و تنبیه کردن یادگیرندگان.

۵- **ارائه مطالب درسی به صورت متوالی**، از ساده به دشوار، موجب می شود که یادگیرندگان ابتدا در یادگیری مطالب ساده، به اندازه کافی موفقیت به دست آورند. این کسب موفقیت اولیه، انگیزش یادگیری را برای یادگیری های بیشتر افزایش می دهد و بر آمادگی او می افزاید.

۶- **ایجاد رقابت فردی** بین دانش آموزان به کسب موفقیت در محدودی از آنان و شکست اکثریت کلاس می انجامد، بنابراین باید از آن پرهیز کرد.

۷- **مشارکت دانش آموزان** در فعالیت یادگیری یکی از عوامل مهم ایجاد علاقه و انگیزش است.

۸- بهترین تکالیف و فعالیت های یادگیری از لحاظ ایجاد انگیزش آنهایی هستند که **نه خیلی ساده و نه خیلی دشوارند**. به عبارتی بهترین تکالیف یادگیری آنهایی هستند که یادگیری در انجام آنها نیاز به قدری تلاش داشته باشد.

راه کارهای ایجاد انگیزه در دانش آموزان و تاثیر آن در پیشرفت تحصیلی

۱- طرح مطالب درسی به صورت پرسش های جالب : مطلب یا موضوعی را که می خواهیم کودک و نوجوان یاد بگیرد، به صورت پرسش یا پرسش هایی روشن و جالب که آنها را به فعالیت ذهنی و پویندگی ترغیب نماید، مطرح کنیم. باید تلاش نمود تا در دانش آموزان احساس نیاز به وجود آید.

۲- دانش آموزان در اثر شکست در درسی نسبت به آن نگرش منفی پیدا می کنند: باید به آنها کمک کرد تا با کسب موفقیت در درس جدید، به تصویری مثبت از توانایی خود دست یابند؛ زیرا یادگیری همراه با موفقیت به ایجاد انگیزه منجر می شود .

۳- تجربه و تماس مستقیم با مطالب درسی : سعی نمایید تا دانش آموزان آنچه را که می خواهند یاد بگیرند با آن تماس پیدا نموده و تجربه مستقیم و عملی داشته باشند.

۴- اهداف آموزشی مورد انتظار از دانش آموزان را در آغاز درس برای آنها بازگو نمایید : **اهداف باید روشن و متناسب با توانایی دانش آموزان باشد.**

۵- اجرای نقش : بهتر است در زمینه برخی از موضوعات از جمله تاریخ، ادبیات، دینی و... دانش آموزان را تشویق نماییم تا موضوع مورد نظر را به صورت نمایش در آورند. اجرای نمایش در تفهیم مسائل تربیتی و اخلاقی بسیار مفید و مؤثر می باشد.

۶- در شرایط مقتضی و مناسب از تشویق های کلامی استفاده کنید : مثلاً خوب ، آفرین ، مرحبا و ...

۷- باید شرایطی فراهم شود تا دانش آموز موفقیت خود را احساس کند؛ زیرا هیچ چیز همانند خود موفقیت به موفقیت کمک نمی کند.

۸- تکالیف ارائه شده نه باید بسیار مشکل باشد و نه ساده: از ارائه تکالیف یکنواخت باید پرهیز کرد و به عبارتی تکالیف باید خاصیت برانگیختگی داشته باشند.

۹- مشخص کردن نحوه انجام کار برای یادگیرنده: کاری را که دانش آموز قرار است انجام دهد باید دقیقاً مشخص شود.

۱۰- تبادل نظر با دانش آموزان در باره مشکلات درسی و شرکت دادن آنها در طرح نقشه های کار و فعالیت.

۱۱- استفاده از نمرات و آزمون ها برای ایجاد انگیزه در دانش آموزان.

۱۲- علاقه مندی یاددهنده به موضوع : در بسیاری از مواقع مشاهده می کنیم که بی علاقه بودن یادگیرندگان به موضوعی خاص ناشی از علاقه مند نبودن والدین و مربیان آنهاست. **معلمی که در زنگ انشاء، ورقه های ریاضی** را تصحیح می کند یا در ساعت ورزش به بافندگی مشغول می شود، عملاً به یادگیرندگان می گوید که برای این فعالیت ارزش قائل نیست.

۱۳- مطالب آموزشی را باید از ساده به دشوار ارائه کرد. می توان با فعال سازی دانش آموز به هنگام تدریس در او ایجاد انگیزه نمود.

۱۴- به وضع جسمانی دانش آموزان و وضع ظاهری کلاس باید توجه نمود. کلاس درس را باید از نظر ظاهری و روانی تبدیل به محیطی امن و آرام نمود.

۱۵- از مقایسه نمودن دانش آموزان با یکدیگر خودداری نمایید.

۱۶- قدردانی از کار دانش آموز او را به کوشش و تلاش بیشتر و دل بستگی به درس وادار خواهد نمود.

۱۷- برقراری ارتباط بین مطالب درسی با واقعیات زندگی در ایجاد انگیزه مؤثر می باشد.

۱۸- بلافاصله دانش آموز را از میزان پیشرفت در کارش مطلع نمایید. آگاهی از نتیجه کار در هر مرحله از آموزش، دانش آموز را از عملکرد خود آگاه نموده و باعث می شود تا به تقویت نقاط مثبت و اصلاح نقاط ضعف و منفی خود بپردازد.

۱۹- استفاده از علائق یادگیرنده : مربیان و والدین می توانند با شناسایی علائق دانش آموز از آن استفاده مطلوب نمایند.

۲۰- مقابله با بازدارنده های عاطفی و هیجانی که موجب دلسردی و کاهش علاقه دانش آموز به درس و تحصیل می شود. مثلاً معلمی ممکن است از دانش آموز توقع زیاد داشته باشد و یا پس از ورود به کلاس به هیچ دانش آموزی اجازه ورود ندهد و یا تکالیف سنگین تعیین کند، زیاد درس بدهد ، سخت نمره دهد و گاهی تبعیض روا دارد.

۲۱- انگیزش از راه سرمشق گیری : معلم در این شیوه از شخصیتی خاص تمجید و تجلیل نموده و او را یک **نمونه و سرمشق** ارزشمند و قابل احترام معرفی می کند و دانش آموزان نیز از طریق همانند سازی با آن به درس و مدرسه علاقه مند می شوند.

۲۲- تحریک حس کنجکاوی دانش آموزان.

۲۳- آموزش برنامه ریزی به دانش آموزان : از طریق رفتار و گفتار و کردار خود در کلاس درس و ارائه نظرات مشورتی به آنها در تهیه برنامه.

۲۴- در آمیختن درس با تفریح و بازی : دانش آموزان را به یادگیری بیشتر علاقه مند می سازد.

آموزش انگیزه

الشوار و دیگران شش گام عمده برای آموزش انگیزش پیشرفت را ارائه

کردند؛ این گام ها که به ترتیب مورد توجه قرار خواهند گرفت از این قرارند :

- ۱- توجه خود را به آنچه که اینجا و اکنون رخ می دهد متمرکز کنید.
- ۲- تجربه یکپارچه و عمیق از افکار، اعمال و احساسات را فراهم کنید.
- ۳- به شخص یاری دهید تا از تجربه خود با کوشش در پنداشتن آنچه که رخ داده است سر در بیاورد.
- ۴- تجربه یاد شده را به ارزش ها، اهداف ، رفتارها و ارتباطات شخص با دیگران اتباط دهید.
- ۵- به وسیله تمرین و تفکر ، عمل واحساسات تازه را تثبیت کنید.
- ۶- تغییرات به دست آمده را درونی سازید.

پژوهش در زمینه موضوع

در یک پژوهشی مقبولیت شش راهبرد افزایش انگیزه پیشرفت (تعیین هدف، یادگیری مشارکتی، یادگیری در حد تسلط، جهت گیری بحری، پیشنهاد های مربوط به تکلیف و حق انتخاب) دانش آموزان و تناسب آنها با سه سطح از پیشرفت تحصیلی (پایین، متوسط و بالا) نزد معلمان سه مقطع تحصیلی مورد بررسی قرار گرفت. در هر سه پایه تحصیلی جهت گیری بحری بیشترین و حق انتخاب کمترین مقبولیت را داشت. برای دانش آموزان قوی، راهبرد حق انتخاب و جهت گیری بحری بیشترین و تعیین هدف کمترین تناسب را نشان داد. برای دانش آموزان متوسط و ضعیف جهت گیری بحری بیشترین و حق انتخاب کمترین تناسب را نشان داد.

در این پژوهش مقبولیت همین راهبردها نزد دانش
آموزان بر حسب پایه تحصیلی (راهنمایی، دبیرستان)
جنس و پیشرفت تحصیلی (بالا، متوسط، پایین) بررسی
شد. در دختران یادگیری مشارکتی و پیشنهادهای
مربوط به تکلیف در راهنمایی و جهت گیری تبحری و
تعیین هدف در دبیرستان بیشترین مقبولیت را داشت.
در پسرها، حق انتخاب در دبیرستان مقبولتر از
راهنمایی و پیشنهادهای مربوط به تکلیف در راهنمایی
مقبولتر از دبیرستان بود.

منابع :

- 1- پارسا، محمد : روان شناسی تربیتی ، انتشارات سخن، تهران، جلد اول بهار، ۱۳۷۴.
- 2- روزنامه کیهان : شماره ۱۹۰۳۲ به تاریخ ۷/۱۲/۸۶، صفحه ۹ مدرسه.
- 3- ساموئل بال : انگیزش در آموزش و پرورش، ترجمه دکتر سیدعلی اصغر مسدد، انتشارات دانشگاه شیراز، چاپ اول ۱۳۷۳.
- ۴- سیف، علی اکبر : روانشناسی پرورشی، انتشارات آگاه، تهران، چاپ نهم پاییز ۱۳۸۲.
- 5- شعاری نژاد، اکبر : یادداشت هایی درباره نظریه های انگیزش در آموزش و پرورش، تهران، چاپ اول، ۱۳۷۸.
- 6- گنجی، حمزه : بهداشت روانی، انتشارات ارسباران، تهران، ۱۳۷۶.
- 7- نیکنامی، مصطفی : محرک های فشارزا در کار معلمی و استراتژیهای مقابله با آن، فصلنامه تعلیم و تربیت، سال چهاردهم، ۱۳۸۹.
- 8- هاشمی، سیدمهدی : قرآن درمانی، سمینار روان شناسی در اسلام، ۱۳۷۳.

با تشکر از توجه همکاران
دکتر کریم عباسی اول
سرگروه روان شناسی مرند